

PÕLVA MAAKONNAPLANEERINGU ÜLEVAATAMISE ARUANNE

2011

Sisukord

Sissejuhatus	3
Maakonnaplaneering	4
Teemaplaneering ``Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused``	17
Teemaplaneering ``Maakonna sotsiaalne infrastruktuur``	19
Maakonnaplaneeringu ülevaatamise kokkuvõte	22
Ülevaade planeerimisalasest olukorrast maakonnas	24
Ettepanekud maavalituse ja kohalike omavalituste planeerimisalase võimekuse hoidmiseks ja parandamiseks ning maakonna ruumilise arengu edendamiseks	29

Sissejuhatus

Käesolev dokument annab üldise ülevaate planeerimisalasest olukorrast Põlva maakonnas, kus kehtib kolm maakonna tasandi planeeringut: Põlva maakonnaplaneering (kehtestatud 28.06.2002), teemaplaneering „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ (kehtestatud 13.06.2005) ning teemaplaneering „Sotsiaalne infrastruktuur“ (kehtestatud 02.11.2009).

Kehtestatud maakonnaplaneeringute ülevaatamisega selgitati planeeringukohase arengu tulemused ja planeeringu edasise elluviimise võimalused, uue planeeringu koostamise vajadus ning planeeringu elluviimisel ilmnunud olulised mõjud majanduslikule, sotsiaalsele, kultuurilisele ja looduskeskkonnale.

Maakonnaplaneeringute ülevaatamisel hinnati planeeringute sisu ajakohasust, planeeringute mõju maakonna arengule ja maakonnaplaneeringu tegevuskava täitmist ning analüüsiti kuivõrd on maakonnaplaneeringuga määratud põhimõtteid ja tingimusi arvestatud linnade/valdade üldplaneeringute, arengukavade, kaitse-eeskirjade ja üleriigiliste strateegiliste dokumentide koostamisel.

Põlva maakonnaplaneeringute ülevaatamise protsessiga alustati käesoleva aasta alguses. Tööde koordineerija oli arengu- ja planeeringuosakond. Lähtudes maakonnaplaneeringute ülevaatamise juhendist jagati ülesanded maavalitsuse siseselt. Eelnevalt tutvustati töös osalejatele maakonnaplaneeringute ülevaatamise ülesannet ja kaasati töösse lepinguline konsultant. Märtsis saadeti küsimustikud kohalikele omavalitsustele planeeringute info, planeerimisspetsialistide olemasolu, kohtuvaidluste ja üldplaneeringutega tehtud muudatusettepanekute kohta. Samuti saadeti küsimustikud maakonnaplaneeringu tegevuskava ülevaatamise osas vastutavate organisatsioonide esindajatele ning maavalitsuse eri valdkondade esindajatele. Vastuste tase oli erinev. Esines nii lühivastuseid kui põhjalikke ja täpselt selgitavaid vastuseid.

Käesolevasse aruandesse on koondatud Põlva maakonna planeeringute alane üldise olukorra teave seisuga 01.06.2011.

Maakonnaplaneering

Planeeringu algatamine ja kehtestamine

Põlva maakonnaplaneering algatati maavanema 14.06.1996 korraldusega nr 214 ja kehtestati 28.06.2002 korraldusega nr 1.1-1/99. Maakonnaplaneeringu koostamise aluseks oli planeerimis- ja ehitusseadus ning Säästva arengu seadus. Dokumendis on antud ülevaade maakonna üldiste andmete kohta. Põhjalikum on ülevaade looduse, majanduse, sotsiaalse infrastruktuuri ja territoriaalse planeerimise kohta. Kehtestatud on maa- ja veealade üldised kasutamistingimused ja infona lisatud lähtealuseks olev seadusandlus. Määratud tiheasustusega ja detailplaneeringu koostamise kohustusega alad omavalitsuste lõikes. Ära on märgitud riigi huvi maakonnas: riigimaa täiendav reservi vajadus seoses Eesti-Vene piiritsooniga, kus pole võimalik nimetatud alasid erastada ja peatatakse igasugune majandustegevus. Maakonnaplaneering sisaldab tegevuskava aastani 2010 ja kaheksa joonist.

Maakonnaplaneeringu sisu ajakohasus

Põlva maakonnaplaneering on sisuliselt vananenud, selle kehtestamisest on möödunud üheksa aastat ja selle tegevuskava on koostatud aastani 2010. Paljud tegevused on ellu viidud või on täitmata muutunud vajaduste tõttu. Samas on paljud teemad käsitletud põhjalikumalt nii teemaplaneeringutes kui maakonna üldistes arengukavades, sektorarengukavades ja mitmetes uuringutes. Maakonnaplaneeringu suur puudus on elektroonse kaardimaterjali puudumine.

Kehtestatud üldplaneeringute alusel on maakonnaplaneeringu sisu muudetud ühel korral. Kanepi valla tehtud ettepaneku sisu oli Põlgaste küla määramine tiheasustusega alaks.

Tabel 1

Maakonnaplaneeringu muudatused

Jrk	Muudatuse esitaja	Kuupäev	Muudatuse sisu lühidalt
1.	Kanepi vald	01.10.2009	ÜP (pt 5.2) Põlgaste küla tiheasustusega ala määramine.

Neli kohalikku omavalitsust taotlesid planeerimisprotsessis mitme maakonnaplaneeringuga määratud tiheasustusega ala muutmist hajaasustusega alaks. Need muudatusettepanekud ei jõudnud maavanemale järelevalvesse esitatud üldplaneeringutesse, sest vaieldi selgeks juba eelnevas protsessis. Tagasilükkamise põhilised põhjused oli kõikide ettepanekute puhul põhjenduste puudumine.

Planeeringu mõju maakonna arengule.

Põlva maakonnaplaneeringus on välja toodud üldine strateegiline eesmärk: „Põlva maakonna kui terviku jätkusuutlik säästev areng ja heaolu kasv, maakonna kui hea elu- ja tööpaiga ning turismi piirkonna teadvustamine Eestis ja väljaspool Eestit“. Olulise näitajana on Põlva maakond säilinud kui terviklik maakond, kus järjepidevalt on tegeletud piirkonna arengu suunamisega planeeringute kaudu. Hea elukeskkonna kujundamisele on kaasa aidanud maakonna teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ koostamise protsess, selles kajastatu järgimine ning kajastamine kohalike omavalitsuste üld- ja detailplaneeringutes. Turismi piirkonnana on Põlva maakond Eesti turismikaardile jäädvustatud – üldtuntud on Taevaskoda, Piusa koopad, Värskas Sanatoorium, setode kultuuriruum. Lisandunud on mitmeid olulisi kultuuri- ja turismiobjekte, nende hulgas Eesti maanteemuuseum koos ajaloolise Postiteega, Mooste mõisa kompleks, Pokumaa, Piusa külastuskeskus jt.

Maakonnaplaneeringu looduse valdkonnas on välja toodud 10 erinevat strateegilist eesmärki, majanduse valdkonnas 7, sotsiaalse infrastruktuuri valdkonnas 6 ja territoriaalvaldkonnas 3 strateegilist eesmärki.

Looduse valdkonnale on maakonnaplaneeringus pööratud suurt tähelepanu. Üldistades loodusvaldkonna strateegilisi eesmärke võib kinnitada, et suundade valik on olnud õige ja tähelepanu on pööratud vajalikele tegevustele. Eesmärkidena on välja toodud looduse mitmekesisuse ja väärtuslike maastike kaitse, puhta joogivee tagamine, maavarade säästlik kaevandamine, säästlik metsa ja maa kasutamine, välisõhu saastamise vähendamine, ökoloogiliselt puhta elukeskkonna loomine ja jäätmehoolduse arendamine koos elanike keskkonnavalitsuse teadlikkuse tõstmisega. Valdonna olulisust toetab mõned aastad tagasi valitud maakonna tunnuslause „Põlvamaa – rohelisem elu“, millest lähtuvalt on kavandatud mitmeid tegevusi. Täpsemalt käsitleti looduskeskkonda teemaplaneeringus „Põlva maakonna asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“.

Suurimat tähelepanu on pööratud puhta põhjavee tagamisele ning jäätmehoolduse ümberkorraldamisele. Omavalitsused on teinud mahukaid investeeringuid joogivee- ja reoveetrasside ning puhastite renoveerimisse. Olulised muudatused on toimunud jäätmemajanduses: paranenud on ohtlike ja taaskasutatavate jäätmete kogumine, olmeprügilad maakonnas on likvideeritud, kõigis omavalitsustes toimib korraldatud jäätmevedu, paljudes on olemas jäätmejaamad. Maakonnaplaneeringus välja toodud Kagu-Eesti

jäätmekäitluskeskuse rajamise idee pole realiseerunud põhiliselt kohalike elanike jõulise vastuseisu tõttu. Tänapäeval viiakse kogu olmeprügi maakonnast välja, käivitatud on Põlva linnas ohtlike jäätmete kogumisjaama ja jäätmepressi arendustöö.

Majanduse valdkonnas on eesmärgidena välja toodud konkurentsivõimeline majandus, head ühendused kaupade veoks ja inimeste transpordiks, kindlustamine katkematu ja kvaliteetse energiaga, kaasaegse sidega. Põllumajanduses toodangu mitmekesistamine ja alternatiivsete tegevusalade kasutusele võtmine, säästlik metsamajandamine ja turismi arendamine alternatiivse sissetulekuallikana. Planeeringus esitletud eesmärgid on olnud piirkonda edasiviivad. Välja on toodud mitmed tänaseks realiseerunud tegevused. Näiteks ettevõtluse visioonis kirjeldatu vastab tänapäeva seisule: domineerib väike- ja keskmise suurusega ettevõtlus, põllumajanduses kasutatakse kaasaegset tehnoloogiat, tihenened on tootearenduse alane koostöö. Realiseerunud pole majandussuhete taastamine Venemaaga 2002. aasta tasemele.

Märkimisväärsed muutused on toimunud side ja energeetika valdkonnas. Telefonide ja elektripinge kvaliteet on paranenud, kvaliteetse mobiilside leviga on kaetud kõik maakonna piirkonnad, internetilevi parandamiseks on ellu viidud mitmeid projekte ja internetilevi on heal tasemel. Leidub üksikuid talusid, kus internet pole kvaliteetne. Samas on valdade külakeskustes võimalused interneti tasuta kasutamiseks. Planeeringus on rõhutatud energeetika valdkonnas maagaasi osatähtsust ja ära on märgitud sel ajal innovaatiline, tänaseks ääretult oluline alternatiivenergia soodustamine ja keskkonnasäästlikumate kütuste (küttepuit, biomass, turvas) kasutamine. Suuremad keskkütte katlamajad on renoveeritud ja mitmed on üle läinud odavamatele ning keskkonnasäästlikumatele kütustele nagu näiteks maagaasilt puidule, teraviljale ja põhule. Samuti on mitmed suured katlamajad käigust väljas ja asendatud kortermajades lokaalsete katlamajadega. Valminud on mitmed valdkondlikud arengukavad sh „Põlvamaa energiakasutuse arengukava 1998-2010“ ja „Põlva maakonna taastuvad energiaressursid ja nende kasutamise võimalused”.

Transpordi valdkonnas on toimunud rida olulisi muudatusi, mille ideed on kirjas planeeringus nagu riiklikult oluline Koidula piiri- ja tollijaama väljaarendamine koos logistikasüsteemiga. Riigi viimaste aastate suurim arendusprojekt Koidula piiri- ja tollijaam on valmimas. Ehituse käigus on muudetud küll looduskeskkonda, kuid välja on arendatud oluline raudteesõlm, kaupade tollimine ja kahe raudteelõigu ühendamine. Loodetavasti taastub reisirongiliiklus,

kaupade liikumine raudtee uuel lõigul on avatud. Rajatud on kvaliteetsed sõiduteed koos kaasneva taristuga. Samas pole seoses Koidula arendamisega uusi töökohti ja maakonda elama asujaid esialgu nii palju kui loodeti. Planeeringu järgsed arendustööd on alanud Värskas vallale kuuluvas transpordikeskuses, kus arendatakse välja suurte veoautode piirijärjekorra süsteem, valmib uus parkla koos toitlustuse võimaluste ja muu vajalikuga. Maakonnas on korrastatud mitmed raudtee ülesõidud ja bussioote kohad. Lisandunud on teemaplaneeringute järgsed kergliiklusteed.

Kuigi on tehtud rida investeeringuid nii riigi- kui kohalikesse teedesse sh suurendatud teede mustkatte alla viimist, tekitab kulukas teede hooldus omavalitsustele endiselt raskusi. Ridali lennuväli pole realiseerunud tellimislendude kohana, kuid toimib harrastusspordi eesmärgil. Muutusi on veeteede arendamises: tänaseks toimub laevaliiklus Pihkva järvel. Võõpsu sadama ala arendamiseks on koostatud detailplaneering. Realiseerunud pole planeeringus kirjeldatud Värskas piirivalvekordoni sadama kohandamine reisijate veoks.

Planeeringu koostamise ajal polnud veel tõstatanud Kolossova-Matsuri otsetee vajadus Saatse piirkonnast Koidula piiripunkti jõudmiseks. Tänaseks on uus, üle 10 km pikkune tee valminud. See on parandanud oluliselt elanike elukvaliteeti, mitmete külade elu on hoogustunud ja lühemaks ning loogilisemaks on muutunud marsruudid turismiobjektide vahel (Seto Talumuuseum Värskas, Saatse Seto Muuseum, Piusa koobaste külastuskeskus). Suurte turismibusside liikumist soodustaks veelgi antud teelõigu kõvakatte alla viimine.

Puhkemajanduses on toimunud mitmeid planeeringu kohaseid arenguid. Puhkemajanduse osakaal on maakonnas tõusnud ning juurde on tulnud mitmeid erinevaid turismiettevõtjaid. Lisaks traditsioonilistele turismipiirkondadele on hoogsalt arenenud Mammaste, Mooste ja Räpina piirkonnad. Paljud turismiattraksioonid on korrastatud, juurde on rajatud maanteeäärseid puhkekohti ja tunduvalt paranenud viidamajandus. Koostatud on turismi alaseid arengukavasid, strateegiaid ja piirkonda tutvustavaid trükiseid. Tööle on rakendunud mahetootjate „Rohelisema märgi“ ettevõtted, moodustatud on turismiettevõtteid koondav mittetulundusühing, ühiselt on tegeldud piirkonna turundamisega. Samas andis tagasilööke turismi sektoris majanduslangus.

Sotsiaalse infrastruktuuri valdkonnas on toimunud suured muutused. Hariduse valdkonna strateegiline eesmärk maakonnaplaneeringus oli sõnastatud järgmiselt: igale inimesele

kättesaadav ja konkurentsivõimeline haridus. Kuigi paljud koolihooned on renoveeritud ja nende materiaalsed baasi täiendatud, on õpilaste arv paljudes maakoolides vähenenud ja mitmed koolid on seetõttu suletud. Seega võib väita, et valdkonna eesmärk on täidetud vaid osaliselt. Endiselt on aktuaalne koolivõrgu ümberkorraldamine ja olulised muudatused, eriti gümnaasiumiastmes, ootavad maakonda veel ees. Uues maakonna arengukavas, mis võeti vastu 2011. a mai lõpus, on välja toodud tegevus, kus lähtuvalt õpilaste arvust ja kehtivast põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest peaks maakonda jääma kaks gümnaasiumi.

Kultuuri valdkonna eesmärgi võib tunnistada suurelt jaolt täidetuks, sest on loodud head tingimused rahvakultuuri arenguks ja on tehtud palju selleks, et Põlvamaa ja põlvamaalane oleks pärimuskultuuri hindav. Mitmed arengud on toimunud ka kultuuri valdkonnas, eriti tuleb märkida kultuuriasutuste renoveerimist erinevate programmide finantseerimise toel (kultuurimajad, laululavad, raamatukogud). Korrastatud ja edasi on arendatud muuseume, nagu Seto Talumuuseum Värskas, Maanteemuuseum Varbusel, Saatse Seto Muuseum. Samas on küsitav kas kõikidesse kultuuriasutustesse, eriti kultuurimajadesse jätkub piisavalt külastajaid ja aktiivset kasutust. Enam oleks võinud arendamisel lähtuda omavalitsuste ühisest arendustööst.

Sarnaselt kultuurivaldkonnaga võib pidada heaks ka spordi valdkonna eesmärkide täitmist. Sportlike eluviiside tunnustamise, kõigile jõukohase sportimisvõimaluse kättesaadavuse, spordirajatiste korrastamise ja parandamisega on aktiivselt tegeletud. Paljud võimlad ja staadionid on renoveeritud, rajatud on mitmeid terviseradasid. Planeeringus märgitud maakondlikult oluline tervisespordikeskus Mammastes on valminud. Samuti on planeeringuväliselt valminud olulise objektina Värskas Veekeskus ning hulgaliselt kergliiklusteid.

Sotsiaalhoolekande ja tervishoiu valdkonna eesmärkide täitmist võib liigitada keskmiseks. Paljuski tänu sellele, et tervishoiuteenuste arendamise ja rahva hea tervise edendamiseks on aktiivselt tegeletud aga eesmärgina püstitatud EL keskmise rahvatervise näitajateni pole jõutud. Samas olulise saavutusena tuleb välja tuua perearstisüsteemi täielikku käivitamist ning kiirabi- ja kiirabibrigaadide sama arvu säilitamist. Tegutsevad nii Põlva Haigla kui Räpina Haigla, kus on tehtud investeeringuid hoonetesse ja seadmetesse. Sotsiaalteenuste kvaliteet on küll võrreldes varasemate aegadega paranenud kuid endiselt on ebaühtlane sotsiaalse turvalisuse tase ning ka elanike elukvaliteedi parandamiseks annaks veel ühteist ära teha. Põhjalikumalt

on sotsiaalsed infrastruktuuri iseloomustatud ja analüüsitud 2009. aastal valminud teemaplaneeringus „Põlva maakonna sotsiaalne infrastruktuur“, samuti maakonna terviseprofiliis ja maakonna arengukavades.

Ruumilise arengu valdkond on seotud põhiliselt maakonnaplaneeringus määratud tiheasustusega alade ja detailplaneeringu koostamise kohustusega aladega. Tiheasustusega alade nimekirja on lisandunud üldplaneeringu koostamise käigus üks ala Kanepi vallas. Omavalitsuste kehtestatud üldplaneeringutega on täpsustatud tiheasustusega alade piire. Enamus maakonnaplaneeringus määratud detailplaneeringu kohustusega alasid on mõningate täpsustustega kantud kohalike omavalitsuste üldplaneeringutesse.

Maakonna planeeringu koostamise protsess oli avalik, osalesid kõikide omavalitsuste esindajad. Planeeringu protsessis arutati probleemid ja arengusuunad läbi, ning kokkulepped kehtestati maakonnaplaneeringuga. Edasised täpsemad tegevused kajastuvad omavalitsuste arengukavades ja üldplaneeringutes, mille koostamisel on lähtutud maakonnaplaneeringus sätestatust ja mille koostamisel on tehtud koostööd maavalitsusega. Maakonnaplaneeringu tegevuskava on olnud aluseks tegevuste elluviimiseks koostatud projektidele.

Suurema ruumilise mõjuga objektide asukohavalik on seotud maakonna piiräärse asendiga, kus ristuvad riigikaitse, transiidiettevõtjate ja eraomanike huvid. Näitena võib tuua objektid: Koidula piiri- ja tollijaam, Eesti-Vene piirialade laiendamine, Kolossova-Matsuri tee ja Värskas kordonis helikopteri maandumisplats. Mitmest arendusest on loobutud elanike suure vastuseisu tõttu. Näiteks Kagu-Eesti jäätmeäritluskeskus, Põlva biogaasijaam, Mooste lasketiir ja Tonja raadiomast. Viimane rajati ilma detailplaneeringut koostamata väärtusliku maastiku alale ja on praeguseks lammutatud. Koidula piiri- ja tollijaamas kasutati riigi huvide elluviimiseks eraomanikelt maade sundvõõrandamist.

Looduskaitse-, maastikukaitse- ja liigikaitsealasid on võrreldes 2002. aastaga lisandunud: 1 looduskaitseala, 2 maastikukaitseala ja 17 liigikaitsealasid.

Analüüsides, kuivõrd on maakonnaplaneeringus määratud põhimõtteid ja tingimusi arvestatud üleriigiliste arengukavade ja strateegiliste dokumentide koostamisel ning kuidas nende eesmärkide arvestamine või mitteamrvestamine omavalitsuste või riigi poolt on mõjutanud maakonna ruumilist arengut selgub, et maakonnaplaneeringus käsitletud valdkondades ei ole

vastuolusid kehtivate riiklike arengukavade ja strateegiatega. Erinevus seisneb teemade käsitlemistäpsuses/üldistusastmes. Kui riiklikes dokumentides käsitletakse valdkondi üldisemalt, siis maakondlikes valdkondi hõlmavates arendustöodes on käsitus täpsem.

Maakonnaplaneeringute kontekstis vaadati üle järgmised riiklikud arengukavad: infrastruktuuri valdkonnas „Transpordi arengukava 2006-2013“, „Teehoiukava“, „Veemajanduskava“; sotsiaalvaldkonnas „Esmatasandi tervishoiu arengukava 2009-2015“, „Üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013“, keskkonna valdkonnas „Keskkonnategevuskava 2007-2013“, üldised „Eesti 2010“ ja „Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2005-2015“. Samuti mitmed programmid eelkõige aspektist, kas maakonna prioriteedid on sealt rahastatud.

Teise rühma moodustasid nn üldised suunda näitavad riiklikud arengukavad, millede läbivaatamine sõltus sellest, kas teemat on maakonnaplaneeringus kajastatud või mitte: infrastruktuuri valdkonnas „Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020“, „Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018“, sotsiaalvaldkonnas „Rahvastiku tervise arengukava“, „Haiglavõrgu arengukava“, „Eesti kutsehariduse arengukava 2009-2013, 2005-2008“, keskkonna valdkonnas „Keskkonnastrateegia 2030“ ja „Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020“.

„Transpordi arengukava 2006-2013“

Ühistransport. Maavalitsus viis koostöös KOV-dega ja AS-ga Regio läbi maakonna bussiliinide võrgu optimeerimise, mis arvestas elanike liikumisvajadusi erinevates piirkondades. Töötati välja ka kriteeriumid, millele maakondlik ühistransport peaks vastama. Nimetatud arendustöö on põhialuseks maakonna liinivõrgu kujundamisel. Põlvamaal on töös juba 4 aastat vabariigi ainukesed nõudeliinid. Vaatamata elanikkonna vähenemisele pole Põlvamaal ühistranspordi kasutajate arv vähenenud. Sellele on kindlasti kaasa aidanud süsteemne ja paindlik ühistranspordi korraldus.

„Teehoiukava“

Maanteed: maanteede ehitus ja teehoid toimub vastavalt riiklikele arengukavadele. Vahendite vähesus ei võimaldanud vajalikus mahus mustkatete ehitust, samuti on probleeme kruusateede remondi ning hooldusega. Põlvamaal on jätkuvalt kõige suurem kruusateede osakaal vabariigis (Põlvamaal 53,5%, Eestis keskmiselt 36,4%).

„Veemajanduskava“

Põlva maakond kuulub 130 järve ja 40 vooluveekoguga Ida-Eesti vesikonda. Maakonnaplaneeringu strateegilisteks eesmärkideks põhja- ja pinnavee seisukohalt on: loodusvarade säästlik kasutamine ja puhta, kvaliteetse joogivee tagamine. „Ida-Eesti veemajanduskava“ toetab neid tegevusi. Dokumendis on muuhulgas oluliseks peetud joogiveesüsteemide korrastamist kui ka kvaliteetse joogivee tagamist. Põlva maakonnas on kokku 340 puurkaevu. Kuna kvaternaari kompleksi vesi on üldiselt halvasti kaitstud, on probleeme sellest kihist võetava vee nitrataide sisaldusega. Tänapäevaks on kõik omanikuta puurkaevud tamponeeritud ja seega vähendatud ka reostuse riski, sest enamasti lokaalset põhjavee reostust esineb halvas tehnilises olukorras, kasutuseta ja järelevalveta puurkaevude läheduses. Ka asulates on kaasaegsed joogivee varustussüsteemid ning põhjavee tarbimise arvestus toimub veemõõduseadmetega. Piisavat põhjaveevaru loetakse Põlvamaa üheks arengueelduseks.

Veemajanduskava puudutab ka reoveepuhasteid ning prügilaid ja muid reostunud alasid. Maakonnaplaneeringu valdkonnas „Reoveepuhastus ja kanalisatsioon“, on strateegilised eesmärgid üsnagi üldsõnalised: ökoloogiliselt puhta, inimsõbraliku elukeskkonna loomine ning keskkonnateadlikkuse edendamine. Eesmärkide saavutamiseks on tänapäevaks renoveeritud suuremad kanalisatsioonisüsteemid vältimaks reovee imbumist pinnasesse ja põhjavette. Omavalitsustel on olemas ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukavad ning üldplaneeringutega on määratud reovee kogumisalade piirid.

„Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020“

„Eesti elektrimajanduse arengukava aastani 2018“

Soojamajandus. Maakonna soojamajanduse põhialuseks on „Põlvamaa energiakasutuse arengukava“ ja arendustöö „Põlva maakonna taastuvad energiaressursid ja nende kasutamise võimalused“. Maakonnas on välja kujunenud kindlad kaugkütte ja lokaalkütte piirkonnad. 95% vajaminevast soojusenergiast toodetakse puhaste kütuste: maagaas ja puidujäätmed baasil. Kaheksas maa-asulas toodavad soojust kaasaegsed puidujäätmetel ja -hakkel töötavad katlamajad, viies asulas gaasikatlad. Jätkub üleminek maagaasilt puidujäätmetele ja soojustrasside renoveerimine. Töö seisab ees elumajade ja hoonete energiatõhususe tõstmisel. Maakonna 8 hüdroelektrijaama ja elektri- ning soojuste koostootmisjaama katavad kuni 14% maakonna elektrivajadusest.

„Rahvastiku tervise arengukava“

„Esmatasandi tervishoiu arengukava 2009-2015“

„Haiglavõrgu arengukava“

„Üldharidussüsteemi arengukava 2007-2013“

Üldhariduse osas oleme oma seisukohad HTM-ile esitanud ja läbi arutanud. Maavalitsus tegutseb valdkonnas ministeeriumi partnerina. Üldhariduskoolide võrku kavandatakse maakondlikul tasandil. Tehtud SI teemaplaneering. Põlva maakonnal puudub eraldi koolivõrgu arengukava, samas pole koolivõrgu arengu planeerimine eraldiseisvana täna enam otstarbekas. Kasutusel on laiem mõiste – hariduse arengukava, mille lahutamatuks osaks peaks olema ka tegevuskava. Mõistlik oleks, kui HTM nõuaks maakonna tasandilt nii hariduse- kui ka koolivõrgu arengukontseptsiooni, mis näitaks ära seisundi, kuhu teatud ajaks soovitakse jõuda. Tegevuskava koostamine maakonna tasandil ei ole võimalik, sest koolipidajad on kohalikud omavalitsused. Jätkub ka nn puhaste gümnaasiumide loomisele kaasaaitamine. Riigigümnaasiumi loomise kokkulepet praegu Põlval ega Räpinal pole. Kokku pole lepitud ka ühises tegevuses. Jätkub maakondlike koolivõrgu arengukavade (kontseptsioonide) uuendamine ja nendes kokkulepitu elluviimine, samuti koolivõrgu reorganiseerimise teostamine, vähemasti aastani 2013.

Mitmetes uutes riiklikes arengudokumentides on kirjas, et üldhariduse rahastamine pole efektiivne, õpilaste arv väheneb, kuid kulud suurenevad. Samas kutse- ja kõrghariduse rahastamiseks vahendeid napib. Seega ei suurene tõenäoliselt üldhariduse rahastamine lähemal ajal. See tähendab, et tuleb efektiivsemalt koolivõrku majandada. Teisalt kasvab surve erinevate sihtrühmade poolt: KOVid nõuavad PGSi täiendavate ülesannete katteks suuri rahasid; väikesed koolid, kus ollakse allpool klassitäituvuse alampiiri, ei tulegi rahadega välja; ametiühingud nõuavad õpetajatele vähemalt 20% palgatõusu jne. Ka koolilõuna, mille toetus on praegu 0,78 eurosent, ei kata enam toiduainete maksumust. Neid ettepanekuid arutatakse, arenguid ei tea veel. Vajaminevad summad on väga suured. Septembriks on prognoosid rahade juurdesaamiseks selgunud.

Maakondlike ühisürituste ja ainesektsioonide rahade nelja aasta kokkuvõte on tehtud. Riigi poolt eraldatud ainesektsioonide ja õpilaste ühisürituste rahast keskmiselt 10-20% jäetakse kogumata (jääb KOVdele kohalike õpilasürituste või transpordikulude katteks). On ka erandeid sh Põlvamaa 77% (omavalitsus kogub raha kokku, kui riik eraldab). Need andmed annavad signaale, et õpilasürituste ja ainesektsioonide toetuse suurendamine ei ole kuidagi põhjendatud.

„Keskonnastrateegia 2030“

„Keskonnategevuskava 2007-2013“

Keskonnategevuskava eesmärgid kattuvad suures osas maakonnaplaneeringu strateegiliste eesmärkidega, eriti looduse valdkonnas, kus kattuvus on üheksas alavaldkonnas: elustik ja maastik, pinna- ja põhjavesi, maavarad, mets, ulukid ja jahindus (maakonnaplaneeringus puudub kalastikku käsitlev info), maa kõlvikuline koosseis ja maareform, õhk, reoveepuhastus ja kanalisatsioon, jäätmehooldus. Paljud keskkonnategevuskava tegevused kattuvad maakonnaplaneeringu tegevuskava ülesannetega.

Keskonnategevuskavas on kajastatud olulist transpordi valdkonda (ühistransport, jalgrattateede võrgu olemasolu jne), mida maakonna tasandil on kajastatud SI-teemaplaneeringus ning energeetika valdkonda, mida käsitlevad kaks dokumenti „Põlvamaa energiakasutuse arengukava“ ja arendustöö „Põlva maakonna taastuvad energiaressursid ja nende kasutamise võimalused“.

„Keskonnategevuskava 2007-2013“ üheks oluliseks tegevuseks/ülesandeks on väärtuslike maastikke käsitleva teemaplaneeringu „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ rakendamise kindlustamine. Kehtestatud teemaplaneeringus sätestatuga arvestamine valdade üldplaneeringutes, maavanema järelevalve tagamine, teemakohased koolitused, väärtuste tutvustamine ja mitmed teemaplaneeringu jätkutegevused on selleks olnud põhilised meetmed.

Põlva maakonnas on teemaplaneeringu jätkutegevusena koostatud hoolduskavad ja -plaanid väärtuslikele maastikualadele, välja antud Põlvamaa maastike trükis, koostatud mitmeid analüüse, millesse on kaasatud kohalikud elanikud ja laiem avalikkus. Neli kohalikku omavalitsust on koostanud miljööväärtuslike alade teemaplaneeringud.

„Ehitusmaavarade kasutamise riiklik arengukava 2011-2020“

„Eesti 2010“

Materiaalsete loodusvarade tagasihoidlikkuse taustal tõuseb järjest enam esile puhta, ökoloogiliselt mitmekesise ja esteetiliselt nauditava looduskeskkonna, mida meil on võrreldes Kesk-Euroopaga palju säilinud, väärtus. Puhas loodus ja maapiirkondade hõre asustus pakub võimalusi loodusturismiks, puhkuseks ning suvekodude ja kõrgetasemeliste privaatsete elamupiirkondade rajamiseks – „Põlvamaa rohelisem elu“.

Kohalike omavalitsuste poolt on esmatahtis oma spetsiifilistele tugevustele toetuvate arengustrateegiate loomine ja elluviimine. Vaja on määratleda oma trumpalad, millega saaks osaleda laiemas – rahvuslikus ja soovitatavalt ka rahvusvahelises – tööjaotuses, leida oma spetsialiseerumisala, millega võiks konkureerida ka rahvusvaheliselt – „Põlvamaa rohelisem elu“.

„Eesti 2010“ sätestab, et suuremates maakonnakeskustes asub piirkonna arenguprioriteetidega seotud rakenduskõrgkool. Põlvamaal on selleks Räpina Aianduskool, mis võimaldab oluliselt tugevdada kogu maakonna intellektuaalset potentsiaali ning parandada kohalike prioriteetsete tegevuskvaldkondade arengutingimusi.

Energeetika valdkonnas toimub ümberorienteerumine säästvamale, ökonoomsemale ja vähem kriisitundlikumale elektrienergiale – looduslikule gaasile ja taastuvatele energiaallikatele. Põlvamaal toodetakse juba praegu 14% kogu vajaminevast elektrienergiast taastuvenergia baasil.

Rohelise võrgustiku põhimõtte järjepidev järgimine planeerimisel võimaldab esile tõsta, väärtustada ja sihipäraselt ära kasutada kaitsealuste ning vähekasutatavate alade laias mõttes keskkondakujundava mõju. Tekivad täiendavad võimalused ruumiliselt tasakaalustada ühiskonna loodustkahjustavaid mõjusid, arvestades ühtlasi looduskaitse huvisid ja looduskoosluste vajadusi. Paranevad võimalused ökoloogiliselt kõrgväärtusliku elukeskkonna kujundamiseks.

„Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2005-2015“

Põlva maakonnaplaneering kajastab samu suundumusi, mis on püstitatud dokumendis „Eesti regionaalarengu strateegia aastateks 2005-2015“, kuna oluliseks peetakse piirkonna jätkusuutlikku arengut tuginedes maakonna sisestele arengueeldustele. Regionaalarengu strateegias on Põlva maakond liigitatud „muude maakonnakeskuste kasvupiirkondadeks“, kus olulisemate tegevustena on välja toodud elukeskkonna kvaliteedi parandamine, uute ettevõtete ja töökohtade tekke soodustamine ning keskuse tagamaa elanikel töö- ja elukoha tõhusam sidumine.

Programmid

Enamus maakonnaplaneeringus ja arengukavas olevatest tegevustest on ellu viidud programmide toel, sh joogi- ja reoveetrasside renoveerimise töödest ja jäätmejaamade rajamise tegevused SA KIK programmi toetussummade abil. Piirkondade konkurentsivõime programmist on rahastatud mitmeid turismi valdkonna külastusobjekte ning kohalike avalike

teenuste arendamise programmist koolimajade, staadionite ja kultuurimajade renoveerimist ja ehitamist.

Põlva maakonnaplaneeringu tegevuskava.

Järgnevalt lühike hinnang tegevuskava täitmise kohta ning läbiviidud tegevuste mõju maakonna arengule.

Maakonnaplaneeringu tegevuskavas kajastatud valdkondade lähemad eesmärgid: maa, tihe- ja hajaasustusalad, ettevõtlus, puhkemajandus, põllumajandus, maanteed, raudtee, õhustransport, veetransport, energeetika, infotehnoloogi ja kommunikatsioon, keskkonnakaitse infrastruktuur (looduskaitse, matsamajandus), veemajandus, jäätmemajandus, päästeteenistuslik turvalisus, haridus, kultuur, muinsuskaitse, sport, tervishoid ja sotsiaalhooletamine.

Tegevuskava 142 tegevusest on tänaseks ellu viidud 92%, sh 14% osaliselt. 8% tegevustest on ellu viimata ja põhjuseid selleks on enamasti kaks: kas pole tegevus enama aktuaalne (näiteks vähelevinud teraviljakultuuri *tritica* tutvustamine oli päevakorral seoses bioplasti tehase rajamisega, mida ei tulnud) või on tegemata jätmise põhjuseks raha nappus (viidaprojekti II etapp; Peipsi poldri ja tammi korrastamine; Võõpsu sadama renoveerimine ja väljaehitamine).

Elluviidud tegevuste olulisust ja mõju maakonna arengule saab vaadelda võttes aluseks Põlva maakonnaplaneeringu strateegilise eesmärgi: Põlva maakonna kui terviku jätkusuutlik säästev areng ja heaolu kasv, maakonna kui hea elu- ja tööpaiga ning turismipiirkonna teadvustamine Eestis ja väljaspool Eestit.

Selles kontekstis omavad erilist tähtsust järgmised tegevused: planeeringualane tegevus – olemas kõik nõutavad maakonnaplaneeringud ning omavalitsustel on kehtivad üldplaneeringud (kehtestamata on vaid Orava valla üldplaneering, mis on koostatud ja kooskõlastamisringil), uus maakonna arengukava 2011-2017; regionaalne ja turismialane koostöö piirinaabritega (Läti, Venemaa), kui ka maakonna ja riigi piires; erinevad mainekujunduslikud üritused (Folkfest, Uma Pido, Energeetika konverents, Arengukonverents, Ökofestival, jne); „Põlvamaa Rohelisem Märk“ arendamine ja võrgustiku ühisturundus (praegu omistatud 24 kohaliku tootja ca 130 tootele); maaettevõtetele ja

kohaliku ressursi paremale kasutamisele suunatud koolitusprogrammide läbiviimine („Loo ja arenda maaturismi“, „Tee ja arenda loodustoodet“, „Maaettevõtluse mitmekesistamine“, „Talutoodangu Arendamine“, „Uus toode- uued võimalused“); turismitoodete ja –teenuste arendamine (Pokumaa, Eesti Maanteemuuseum ja Postitee, Mooste Mõisakompleks (Eesti Fototurismi Keskus, kunstistudio, folgikoda jne), Piusa külastuskeskus, Räpina Hotell jt) ning sihtkohaturundus. Toimivad Põlvamaa Arenduskeskus ja Räpina Äriabikeskus, kes nõustavad ettevõtjaid, MTÜsid ja KOVe.

Säästva arengu seisukohalt on olulised sellised ettevõtmised: „Põlvamaa energiakasutuse arengukava“, arendus-uurimustöö „Põlva maakonna taastuvad energiaressursid ja nende kasutamise võimalused“, I energeetikakonverents „Energeetiliselt sõltumatu Põlvamaa“ 210 osalejaga ning II energeetikakonverents „Taastuvenergeetika arenguplaanid praktikasse“ 273 osalejaga. Maakonna seitsmes asulas on kaugkütte katlamajad üle viidud puidujäätmetele, lisaks töötab 3 katlamaja teraviljajäätmetel. Piusa külastuskeskuses toodetakse päikesepaneelidega sooja tarbevett ja elektrienergiat. Samuti on kümnekonna munitsipaalobjekti soojavarustus maasoojuspumba tehnoloogia baasil ning maakonnas töötab 8 hüdroelektrijaama ja üks maagaasil toimiv koostootmisjaam. See kõik võimaldab 14% kogu maakonna elektrienergia tarbest katta taastuvate energiaallikatega.

Lisaks mitmeid eraalgatuslikke ökoloogilisi põhimõtteid järgides rajatud kodusid ja muid hooneid.

Kõikides rahvaraamatukogudes on sisse seatud AIP-id. Enamus koolide materiaalne baas on nõuetele vastav. Samuti on korrastatud staadione ja loodud terviseradasid ning tervisespordikeskusi.

Põlva maakonnaplaneering on sisuliselt vananenud ning selle tegevuskava on koostatud aastani 2010. Seega pole kehtiva maakonnaplaneeringu edasiseks elluviimiseks vaja uut tegevuskava koostada.

Teemaplaneering ``Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused``

kehtestati maavanema 13.06.2005 korraldusega nr 1.1-1/125.

Teemaplaneering käsitleb rohelist võrgustikku ja väärtuslikke maastikke, seega mõjutavad kõik planeeringu kohased tegevused otseselt inimeste elutingimusi ning ehitus-soovide arvestamist või tagasilükkamist.

Kuna teema käsitus maakonnaplaneeringus on üldine, oli teemaplaneeringu protsessil oluline roll loodus- ja kultuurmaastike väärtuste teadvustamisel. Planeering on olnud aluseks detailplaneeringute koostamisel aladel, mille kohta puudus valla üldplaneering, ja valdade üldplaneeringute koostamisel, mis omakorda on aluseks detailplaneeringute koostamisele ja ehitustegevusele kohalikes omavalitsustes. Selle kaudu on teemaplaneering oluliselt mõjutanud maakonna ruumilist arengut ja inimeste elutingimusi, aidanud hoida väärtuslikku keskkonda. Maavanema järelevalve ja teemaplaneeringumitmete jätkutegevuste kaudu on tagatud teemaplaneeringu põhimõtete järgimine maakonna arendamisel.

Planeeringu sisu ajakohasus.

Tabel 2

Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu ``Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused`` muudatused

Jrk	Muudatuse esitaja	Kuupäev	Muudatuse sisulühidalt
1	Kanepi vald	01.10.2009	Rohelise võrgustiku ja väärtusliku maastiku piirid. Muudatus ettepanek lükati tagasi, sest tegmist oli maakonna teemaplaneeringu täpsustamisega.

Teemaplaneeringu muudatusettepanekuid, mis lähevad vastuollu teemaplaneeringu põhimõtetega, ei ole maavanemale järelevalvesse esitatud üldplaneeringutes olnud. Sellised ettepanekud on planeerimisprotsessis eelnevalt läbi vaieldud ja välistatud. Samal põhjusel ei olnud maavanemale järelevalvesse esitatud üldplaneeringutes roheline võrgustiku ja väärtuslike alade muudatusettepanekuid, kuna kõigi esialgsete ettepanekute puhul oli tegu teemaplaneeringus sätestatu täpsustamisega valdade üldplaneeringutes (selliseid esialgseid ettepanekuid tehti kaheksa üldplaneeringu koostamise protsessis).

Planeeringu mõju maakonna arengule

Kõikides valdade üldplaneeringutes on lähtutud roheline võrgustiku ja väärtuslike maastike käsitlemisel maakonna teemaplaneeringust.

Vastates maavanema poolt kohalikele omavalitsustele saadetud küsimustiku küsimusele, kas ja kuidas on kohalikul tasandil arvestatud maakonnaplaneeringu ``Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused`` tehtud ettepanekute ja esitatud meetmetega, kirjutasid kohalikud omavalitsused, et nad on arvestanud tehtud ettepanekute ja esitatud meetmetega valla üldplaneeringute menetlemisel. Samal seisukohal on olnud maavanem järelevalvet teostades.

Planeeringukohase arengu tulemused

Vastates küsimusele, kui paljudel juhtudel on roheline võrgustiku ja väärtuslike maastike tingimuste alusel tagasi lükatud ulatuslikumaid roheline võrgustiku aladele ja väärtuslikele maastikele tikkunud ehitussoove, vastasid enamus omavalitsusi, et ehitussoove tagasi lükatud pole, mõnel juhul on piisanud suulistest selgitustest. Põhjuseks on see, et väikestes valdades ei ole olnud ulatuslikumaid ehitussoove.

Samas keeldus Valgjärve vallavalitsus enne üldplaneeringu kehtestamist umbes kahest-kolmest ulatuslikumast kinnisvaraarenduse projektist, kus taheti jagada krundid just väärtuslikul maastikul ja/või rohealal. Samuti vähendati tulenevalt teemaplaneeringus sätestatust kruntide arvu Ahja valla ühe detailplaneeringu koostamise protsessis ja muudeti roheline võrgustiku koridori piiri. Peale üldplaneeringu kehtestamist jälgib vald üldplaneeringus kehtestatud minimaalset lubatud suurust.

Värskas vallas peatati Tonja raadiomasti ehitus ja lammutati mast väärtuslikul maastikul, samuti peatati Koidula piirkonna arendused. Eesti-Vene kontrolljoon on toonud korrektiive rohevõrgustiku osas, mis nõuab ülevaatamist.

Teemaplaneering on andnud väga häid reaalseid tagajärgi – tekitatud on sidusalade kaitsealade vahel ja tagatud loodusväärtustega arvestamine arengualade valikul. Edasisel ruumilise arengu kavandamisel on maavalitsuse ja kohalike omavalitsuste põhiülesanne koostöös hoida ja süvendada saavutatud keskkonnaväärtuste arvestamise taset. Tutvustada jätkuvalt keskkonna väärtusi ja võimalusel ning vajadusel koostada hoolduskavad olulisematele väärtuslikele maastikele.

Jätkuvalt tuleb muudatusettepanekud, millega võivad kaasneda ulatuslikud negatiivsed mõjud roheala toimimisele ja mis lähevad vastuollu teemaplaneeringu põhimõtete ja/või sisuliste eesmärkidega, tagasi lükata.

Uue teemaplaneeringu koostamise vajadus puudub, kuna kehtestatud planeering toimib ja seda on täpsustatud valdade üldplaneeringutes.

Teemaplaneering ``Maakonna sotsiaalne infrastruktuur``

algatati Vabariigi Valitsuse korraldusega 31.01. 2005 nr 48 ja kehtestati Põlva maavanema 02.11.2009. a korraldusega nr 137.

Planeeringu sisu ajakohasus

Sotsiaalse infrastruktuuri teemaplaneeringu sõnum on parendada sotsiaalse infrastruktuuri teenuste kättesaadavust kõikides piirkondades läbi ühistranspordi korralduse, objektide multifunktsionaalsuse, riiklike dotatsioonide ja KOV toetuste abil väheneva rahvastiku tingimustes.

SI teemaplaneeringu kehtestamisest on möödunud 1,5 aastat, mille jooksul vastu võetud riiklikud arengukavad ja riigi senine tegevus vastavad teemaplaneeringu sõnumile. Riigi tasandi otsused sotsiaalse infrastruktuuri arendamisel ei ole tänase seisuga vastuolus teemaplaneeringu sõnumiga. Vastuolu võib tekkida juhul, kui riigi tasandil võetakse kasutusele hetkel teemaks olnud töösuund – perearstide koondamine keskustesse (Põlvas näiteks Räpina ja Põlva). SI teemaplaneeringus ja ka Põlvamaa uues arengukavas on selgelt välja öeldud, et perearst peab olema kättesaadav igas omavalitsuses, sh välja töötada riiklik motivatsioonipakett perearstidele äärealadel töötamiseks.

KOVide küsitluste põhjal on rahvastiku prognoos olnud piirkonniti erinev, enamuse arvates pigem optimistlik (suuremad omavalitsused). Osade piirkondade lõikes ka liiga pessimistlik (väiksemad omavalitsused). Seoses rahvastiku vähenemisega suletakse alates septembrist 2011 Valgjärve Põhikool (õpilaste arv väheneb). Sellega seoses vajab ümber korraldamist ühistranspordi osa – õpilasliin.

Tõmbekeskuste roll sotsiaalse teenuse pakkumisel on jäänud samale tasemele, kuna keskustes on säilinud kõik peamised sotsiaalse infrastruktuuri teenused ja rahvas on harjunud neid seal kasutama. Suuremad tõmbekeskused Põlvamaal on endiselt Räpina ja Põlva. SI teenuste kättesaadavus (perearst, haridus, post, jne) ei ole oluliselt muutunud. Omavalitsused on

suutnud säilitada nii perearsti teenuse (leidnud sobivad ruumid), kauplusauto, lastehoiu, postiteenuse ja hästi toimivad õpilasliinid. Areneb nõudebussiteenus.

Kanepi vallas on halvenenud ühistransport, suletud Põlgaste Põhikool (vähenev õpilaste arv), mitmed postiasutused ja pangakontorid. Laheda vallas on perearstiteenus jagatud kahe piirkonna vahel, posti tööaega lühendatud ja üks kool suletud laste vähesuse tõttu. Mooste vallas on Kauksi kant endiselt probleemne, lapsi vähe ja sulgemisohus Kauksi Põhikool (SI planeeringus ettepanek taandada algkooliks, kuigi ka see jääb hetkel küsitavaks). Positiivsena on Moostes arenenud lastehoiuteenus. Põlva vallas on lisandunud kauplusauto peatusi. Valgjärve vallas võib halveneda postiteenus (teenuse viimine teise valda/sulgemine).

Veriora vallason paranenud perearsti teenus. Kasutatud on külakeskusele mitme funktsiooni andmist (multifunktsionaalsus), kus majas asuvad nii külakeskus, raamatukogu kui perearst. Värskas vallas on küll riiklikud struktuurid koondunud ja vähendanud oma kohalolekut vallas, kuid siiski on kohalik omavalitsus suutnud omavahenditest hoida üleval postiteenust Saatses, gümnaasiumi Värskas, perearstipraksist ja toetanud mitmeid huviharidusi. Ühise ettevõttega on rajatud Saatse pansionaat.

Ka ühistranspordi arendamisel on arvestatud teemaplaneeringu sõnumiga. Maavalitsus koostöös KOV-dega ja AS-ga Regio viis läbi maakonna bussiliinide võrgu optimeerimise, mis arvestas elanike liikumisvajadusi erinevates piirkondades. Töötati välja kriteeriumid, millele maakondlik ühistransport peaks vastama. Nimetatud arendustöö on põhialuseks maakonna liinivõrgu kujundamisel. Põlvamaal on juba 4 aastat töös vabariigi ainukesed nõudeliinid. Vaatamata elanikkonna vähenemisele pole Põlvamaal ühistranspordi kasutajate arv vähenenud. Sellele on kindlasti kaasa aidanud süsteemne, paindlik ühistranspordi korraldus.

Järgnevalt meetmed, kuidas paremini tagada planeeringu elluviimine ja planeeringu sõnumi parem edastamine sektorotsuste langetamisel:

- SI teemaplaneeringud avalikult väljas ja kättesaadavaks kõikides KOVides
- teemaplaneeringu kättesaadavus veebipõhiselt maakonna portaalis/maavalitsuse kodulehel
- SI-teemaplaneering üle vaadata kord aastas POLis kõikide omavalitsuste poolt.
- SI planeeringus sätestatu on aluseks riiklike ja maakondlike programmide meetmete kavandamisele ja rakendamisele

- Planeering on alusdokument projektide hindamisel ja rahastamisel, kus sotsiaalse infrastruktuuri teenuseid ja objekte käsitlevate projektide hindamisel lähtutakse planeeringuga kokkulepitud kriteeriumidest ja SI teenuseid ning objekte käsitlevad projektid järgivad planeeringut (investeeritakse planeeritud kohtadesse ja teenuse tagamise viisidesse).

Ettepanekud ja meetmed, mis tuleks maakondadel ühiselt esitada, et tagada sõnumi parem jõudmine kohaliku ja riigi tasandi otsuste langetajateni puudutavad rahvatervise arengukava, kutsehariduse arengukava ja ühistranspordi arengukava.

Maakonnaplaneeringu ülevaatamise kokkuvõte

Peatükis antakse üldhinnang senisele maakonnaplaneerimise alasele tegevusele Põlva maakonnas. Sealhulgas kas ja kuidas on maakonnaplaneerimine edendanud maakonna ruumilist arengut ning mõjutanud riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandi otsuseid. Välja on toodud maakonnaplaneerimise vajalikkus ja kuidas see mõjutab kogu riigi ruumilist arengut.

Tabel 3

Maakonnaplaneeringud

Jrk.	Planeering	Kehtestati	Muudatuste arv	Tegevuskava elluviimise %
1.	Maakonnaplaneering	28.06.2002	1	92
2.	Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused	13.06.2005	0	
3.	Maakonna sotsiaalne infrastruktuur	02.11.2009	0	

Ettepanek Vabariigi Valitsusele, milline võiks olla järgmine, kõigile maavalitsustele antav ühine planeeringu-ülesanne.

Riik saaks parandada ja tõhusamaks muuta maakondade arendamist ja regionaalpoliitikat kui muuta seadusandlusega maakonna arengukava koostamine kohustuslikuks, näidates seadusega, kelle kohustuseks see on. Loogiliselt oleks see maavalitsuse ja/või maakondliku omavalitsusliidu ülesanne, kelle ülesandeks lisaks protsessi juhtimisele oleks kõigi omavalitsuste ja maakondlike liitude, valdkondlike organisatsioonide esindajate kaasamine. Maakonna arengukava koos tegevuskavaga oleks sel juhul ametlik dokument, kus lepitakse kokku põhilised koostöö- ja tegevussuunad ega kasutata seda vaid rahataotlustes viitamiseks. Hetkel pole maakonna arengukava seadustest tulenevalt kohustuslik ja selle mõju pole nii tugev kui peaks olema. Kusjuures Eesti regionaalarengu strateegia tegevuskava dokumendis on aastateks 2005-2006 planeeritud nimetatud tegevus: „Regionaalarengu suunamist reguleeriva raamseaduse väljatöötamine“, kahjuks on seadus välja töötamata. Maakondlike strateegiate ja arengudokumentide seadustamine annaks kindlasti tõhusama mõju regionaalarengule.

Põlva maakonna arengule on negatiivselt mõjunud riiklike institutsioonide koondumine suurematesse keskustesse kui Põlva. See on kaasa toonud paljude spetsialistide maakonnast lahkumise. Eelpoolnimetatud negatiivne trend on ära märgitud ka maakonna uues arengukavas.

Ettepanek uuele planeeringu ülesandele. Kõigepealt peaks Vabariigi Valitsus andma maavalitsustele ülesandeks koostada tehnilise taristu teemaplaneering. Sealhulgas võiks iga maakond otsustada vastavalt vajadusele ja olemasolevate andmete adekvaatsusele kas käsitleda kogu taristut või ainult osa sellest. Seoses lõppeva programmiperioodiga 2007-2013 on paljude programmide abiga hulk taristust uuendatud enamuses maakondades. Põlva maakonnas näeme vajadust koostada kergliiklusteede teemaplaneering koos matka- ja terviseradade käsitlemisega. Nimetatud planeering oleks oluline turismi valdkonna arengule ja kohalikule elanikkonnale. Samas peaks valitsus eraldama ka täiendavad finantsressursid maavalitsustele uutes teemaplaneeringutes sätestatu elliviimiseks.

Kui tehnilisetaristu teemaplaneeringud kõigis maakondades ja üleriiklik planeering „Eesti 2030+“ on valminud, peaks Vabariigi Valitsus tegema ettepaneku kõigis maakondades uute maakonnaplaneeringute algatamiseks.

Ülevaade planeerimisalasest olukorrast maakonnas

Peatükis esitatakse info üldplaneeringute ja teemaplaneeringute olemasolu kohta maakonna valdades ja linnades (Tabel 4) ning üldine hinnang kohalike omavalitsuste planeerimisalase olukorra ja võimekuse kohta. Tabelis on näidatud vaid viimane, kehtiv üldplaneering.

Tabel 4

Üldplaneeringud maakonna valdades ja linnades

Jkr	Vald/linn	Planeering	Kehtestatud	Sisaldab maakonnaplaneeringu muudatusi (koguarv)	Muudetud kehtestatud detailplaneeringu alusel (koguarv)
1.	Põlva linn	ÜP aastani 2025	07.06.2002	0	3
		Intsikurmu teemaplaneering	14.08.2003	0	0
		Põlva linna ja lähialade kergliikluse teemaplaneering	10.02.2006	0	0
2.	Räpina linn/vald	ÜP aastani 2015	27.06.2006	0	2
3.	Ahja vald	ÜP	16.06.2010	0	0
4.	Kanepi vald	ÜP	01.10.2009	1	0
5.	Kõlleste vald	ÜP	10.07.2009	0	0
		Kanepi ja Kõlleste valla üldplaneeringutes määratud miljööväärtuslike alade teemaplaneering	28.01.2011	0	0
6.	Laheda vald	ÜP	12.06.2009	0	0
7.	Mikitamäe vald	ÜP	26.02.2010		
8.	Mooste vald	ÜP	16.12.2008	0	0
9.	Orava vald	ÜP	vastuvõetud 07.06.2011	0	0
10.	Põlva vald	ÜP	28.08.2008	0	0
		Ahja jõe ürgoru maastikukaitseala ÜP	18.12.2008	0	0
		Põlva linna ja lähialade kergliikluse teemaplaneering	10.02.2006	0	0
11.	Valgjärve vald	ÜP	26.08.2008	0	0
12.	Vastse-Kuuste vald	ÜP	28.01.2010	0	0
		Ahja jõe ürgoru maastikukaitseala ÜP	30.09.2010	0	0
13.	Veriora vald	ÜP	21.12.2009	0	0
14.	Värskä vald	ÜP	21.07.2006	0	0

Valdu, kus üldplaneeringut pole senini suudetud koostada Põlva maakonnas pole. Kehtestamata on vaid Orava valla üldplaneering, mille vallavolikogu võttis vastu 07.06.2011.

Põlva maakonna omavalitsuste planeerimisalane haldussuutlikkus on üldiselt rahuldav, paaris vallas pigem hea. Suurimaks puuduseks on see, et omavalitsused on väikesed ja sellest lähtuvalt on erinevate planeeringute menetlemist suhtelistelt vähe, mistõttu napib praktilist kogemust, ja puuduvad erialase ettevalmistusega spetsialistid. Põlva vald on oma planeeringute menetlemise kvaliteeti tõstnud sellega, et volikogul on arengu- ja planeeringuosakond, mille üheks valdkonnaks on ruumiline planeerimine. Ise hindavad oma valla planeerimisalast haldussuutlikkust keskmiseks või pigem heaks neli valda.

Planeeringute kvaliteet on viimasel 5 aastal olnud kõikum, vead ei ole enamasti sisulised, vaid pigem tehnilised – puudulikud joonised, seletuskirjad jne. Puuduseks on väike avalikkuse huvi planeeringute koostamisprotsessi käigus, sellest tulenevalt kujunevad planeeringute lahendused rohkem tellija soovi kohaseks ja avalikule huvile mittevastavaks.

Näiteks Mooste valla ühe detailplaneeringu menetlemine, mis on takerdunud ootamatult suure kohalike elanike vastuseisu tõttu, olenemata sellest, et tegemist on üldplaneeringu järgse detailplaneeringuga, kusjuures üldplaneeringu menetlemisel ei tekitanud antud ala planeerimine riigikaitsemaana lasketiiru rajamiseks vastuväiteid ega vaidlusi.

Suureks puuduseks peavad väikesed omavalitsused seda, et neil pole planeeringute vormistamiseks vajalikke programme. Vähese kasutuse ja kalli hinna tõttu pole neid otstarbekas soetada, sest planeeringuid teostatakse vähe. Samas on probleeme sisseosetud planeeringute kvaliteediga.

Vananenud üldplaneeringuid (vanemad, kui 10 aastat ehk kaks volikogu perioodi) Põlva maakonna ei ole.

Ülevaate sellest, millistes omavalitsustes on olemas planeerimisalase eriharidusega (arhitekt, planeerija, geograaf) planeerimis-spetsialist, annab allolev tabel. Omavalitsustes, kus puudub erialase haridusega planeerimis-spetsialist on ära märgitud millise haridusega inimene tegeleb planeerimisküsimustega.

Tabel 5

Valdade/linnade planeerimis-spetsialistidega varustatus

Jrk	Vald/linn	Planeerimis-spetsialisti ametinimetus	Erialane haridus* (arhitekt, planeerija või geograaf)	Muu haridus	Erialase haridusega töötajate arv*

1.	Põlva linn	Ehitus- ja planeerimisosakonna juhataja	-	EPA maakorraldusinsener, Rāpina Aianduskool maastikuehitus	-
2.	Rāpina linn ja vald	Majandusnõunik	-	Ehitusinsener-tehnika teaduste (mc)	-
		Maanõunik	-	Maainsener-maakorraldus	-
3.	Ahja vald	maanõunik	-	Maakorraldus	-
4.	Kanepi vald	Abivallavanem	arhitekt-tehnik		1
5.	Kõlleste vald	Arendusnõunik	-	Psühholoogia	-
6.	Laheda vald	Maakorraldaja	-	Insener-maakorraldaja	-
		Arendus-majandusnõunik	-	Kõrgharidus (majandus)	-
7.	Mikitamäe vald	Maanõunik	-	Maakorraldus-insener	-
8.	Mooste vald	Arendusspetsialist	geograaf		1
9.	Orava vald	Arendus-keskkonna spetsialist	-	Haldusspetsialist	-
10.	Põlva vald	Ehitusnõunik	-	Insener (tsiviilehitus)	-
11.	Valgjärve vald	Maanõunik Majandusnõunik	-	maakorraldus	-
12.	Vastse-Kuuste vald	Planeerimisega seotud küsimusi lahendab käsunduslepingu alusel firma Irtarek OÜ	-	Teenust osutab ehitusinseneri haridusega inimene	-
13.	Veriora vald	-	-	-	-
14.	Värska vald	Maanõunik võimalusel piirkonnale ühine spetsialist	-	maakorraldus	-

*Linnades ja valdades, kus on olemas eraldi planeerimisüksus, anda planeeringuüksuse juhi ametinimetust ja erialane haridus ning planeerimisüksuse erialase haridusega töötajate arv.

Järgnevalt info selle kohta, kui palju ja millistes omavalitsustes on olnud kohtuvaidlusi ja kas kohtuvaidlus on jõudnud riigikohtusse.

Tabel 6

Valdade ja linnade planeeringualased kohtuvaidlused (alates 1.01.2003)

Jrk	Vald/linn	Vaidlus- alune planeering	1.või 2. astme kohtu otsus ja nr. (vald/linn võitis/kaotas, otsuse nr.)	Riigikohtu otsus ja nr. (vald/linn võitis/kaotas, otsuse nr.)
1.	Kanepi vald	Nurmeotsa DP muutmine	Vald kaotas; otsus nr 3-06-2129; 22.12.2006	
2.	Vastse-Kuuste	Ahja jõe ürgoru	Tartu Halduskohtu 2. juuli 2009. a määrusega liideti T.-M. McCurty ja L.-K. Torro ning L.	T.-M. McCurty ja L.-K. Torro esitasid

	vald	maastiku- kaitseala ÜP	Treimanni kaebused ühte menetlusse (haldusasja nr 3-09-1409). Tartu Halduskohtu 27. oktoobri 2009. a otsusega kaebused rahuldati ja tühistati Vastse-Kuuste Vallavolikogu 28. mai 2009. a otsuse nr 7 resolutsiooni p 1 teine lause, p 2.1. Kaarlõu kinnistu kanuu tingmäärgi kujutise osas ja p 2.2 ning maakasutuskaart Veski kinnistul tuletõrje veevõtukoha kujutise osas. 30. märtsil 2010. a tegi Tartu Ringkonnakohtus käesolevas haldusasjas otsuse, millega rahuldab Vastse-Kuuste vallavolikogu apellatsioonkaebuse osaliselt ja tühistas osaliselt Tartu Halduskohtu 27. oktoobri 2009. a otsuse. Ringkonnakohtus jättis jõusse halduskohtu otsuse osas, millega esimese astme kohus tühistas vallavolikogu otsuse osas, millega oli üldplaneeringus kehtestatud LKS § 15 lõikest 1 tulenevad piirangud nimetatud paragrahvi teisest lõikest tuleneva reservatsioonita. Ülejäänud osas jättis ringkonnakohtus kaebused rahuldamata. 3. mail 2010. a tegi Tartu Ringkonnakohtus haldusasjas 3-09-1409 määruse, millega jäeti rahuldamata T.-M. McCurty ja L.-K. Torro taotlus kaebetähtaja ennistamiseks Vastse-Kuuste vallavolikogu 28. augusti 2008 otsusega nr 15 kehtestatud üldplaneeringu kaardil tuletõrje veevõtukoha tingmäärgi tühistamiseks. Tartu Halduskohtu 27. oktoobri 2009. a otsus tühistatakse osas, milles tühistati maakasutuskaart Veski kinnistul tuletõrje veevõtukoha kujutise osas. Lõpetati haldusasja menetlus T.-M. McCurty ja L.-K. Torro kaebuses tuletõrje veevõtukoha tingmäärgi tühistamiseks Vastse-Kuuste vallavolikogu 28. augusti 2008. a otsusega nr 15 kehtestatud üldplaneeringu kaardil.	Riigikohtule määruskaebuse Tartu Ringkonnakohtu 3. mai 2010 määruse peale. T.-M. McCurty ja L.-K. Torro ning L. Treimann esitasid kassatsioonkaebuse Tartu Ringkonnakohtu 30. märtsi 2010. a otsuse peale haldusasjas nr 3-09-1409 Riigikohtule. Riigikohtu halduskollegiumi 22. juuni 2010 kohtumääruse nr 3-7-1-3-292 alusel jäeti T.-M. McCurty ja L.-K. Torro määruskaebus menetlusse võtmata; Riigikohtu halduskollegiumi 22. juuni 2010 kohtumääruse nr 3-7-1-3-254 alusel jäeti L. Treimanni kassatsioonkaebus menetlusse võtmata; Riigikohtu halduskollegiumi 22. juuni 2010 kohtumääruse nr 3-7-1-3-255 alusel jäeti T.-M. McCurty ja L.-K. Torro kassatsioonkaebus menetlusse võtmata.
--	------	------------------------------	---	--

Põlva maavalitsust ei ole kaasatud planeerimisalastesse kohtuvaidlustesse ei ekspordina ega kolmanda isikuna. Järelevalve käigus tehtud ettepanekuid on kohalikud omavalitsused arvestanud, siiani pole olnud vajadust protestiga kohtusse pöörduda. Vastavalt VV seaduse § 85 kohaselt teostatakse järelevalvet kohaliku omavalitsuse poolt väljaantud otsuse või korralduse üle ja põhiliselt siis, kui on kaebus esitatud akti õigusvastasuse pärast. Seadus ei kohusta maavanemat teostama järelevalvet kõigi vastuvõetud otsuste ja korralduste üle.

Tabel 7

Vabariigi Valitsuse seaduse § 85 kohane järelevalve-menetlus ja selle tulemused
(alates 1.01.2003)

Jrk	Vald/linn	Järelevalve- menetlusse võetud planeering	Järelevalve- menetluse algataja	Maavanema järelevalve otsus	1.või 2.astme kohtu otsus ja nr	Riigikohtu otsus ja nr
			(Maavanem või mõni teine isik)	(Tegi ettepaneku seadusega vastavusse viimiseks, või leidis, et kõik on korras. Pöördus kohtusse, kui vald/linn keeldus seadusega vastavusse viimisest.)	(vald/linn võitis/kaotas, otsuse nr.)	(vald/linn võitis/kaotas, otsuse nr.)
1.	Kanepi vald	Jõksi järve äärses puhkeala detailplaneering; 25.11.2004	RMK	Juhtis tähelepanu heade planeerimistavade vastu eksimisele		
2.	Põlva vald		Ühel korral on maavanem viinud läbi järelevalve- menetlust			
3.	Räpina vald	Pargi tn 1 detail- planeering	Teine isik	Tegi ettepaneku planeeringusse viia sisse parandused		
4.	Valgjärve vald	Kinnistu Kurepesa 85602:002:0681	Maavanem	Tegi ettepaneku DP algatamise otsuse seadusega vastavusse viimiseks		
5.	Värskas vald	Tonja raadiomasti ehitus	Maavanem	Tegi ettepaneku seadusega vastavusse viimiseks.		
6.	Põlva linn	Kesa tn 11, Põlva linn	Maavanem	Viia keskkonna- mõjude strateegiline hindamise algatamata jätmise kooskõlla vastava seadusega		

Järelevalvemenetlust on teinud maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna peaspetsialist koos maavalitsuse juristiga. Põlva maavalitsus ei ole kasutanud advokaadibüroo teenuseid, saadakse oma jõududega hakkama. Samuti pole töötajate ega rahaliste vahendite nappus olnud takistuseks järelevalvemenetluse algatamisel ja kohtusse pöördumisel. Suhteliselt vähe

kaebusi on esitatud planeerimisalaste otsustuste kohta. Seetõttu ei saa väita, et oleks tegemist suure ajakulu ja rahaliste vahendite nappusega.

Ettepanekud maavalituse ja kohalike omavalituste planeerimisalase võimekuse hoidmiseks ja parandamiseks ning maakonna ruumilise arengu edendamiseks

Uues maakonna arengukavas aastateni 2011-2017 sätestati ettepanek, et maakonda tekiks 2-4 koostööpiirkonda (omavalitsust), et kaoks väikeste valdade administratiivpiiride takistav mõju planeerimisele ja oleks lihtsam planeerida suuremaid piirkondi. Igas koostööpiirkonnas peaks olema vähemalt üks planeerimisspetsialist, kes tegeleb ainult planeerimisega. Planeerimisspetsialisti ülesanneteks oleks ka keskkond, sealhulgas jäätmemajandus.

Lisaks omavalitsuste planeerimis- ja keskkonnaspetsialistidele peaks olema maavalitsuses rakendatud veel teinegi täiskohaga ainult planeeringutega tegelev spetsialist, kes oleks pädev tegema kaarditööd. See on uue teemaplaneeringu koostamisel möödapääsmatu, ainult ühel planeeringuspetsialistil käib kõigi maavalitsuse planeerimisalaste ülesannete (maakonnaplaneeringute koostamine, järelevalve teostamine) täitmine üle jõu.

Igas suuremas kohalikus omavalitsuses (Põlva maakonnas Räpina vald ja Põlva linn) peaks olema planeeringu komisjon, kes on kaasatud piirkonna ruumilist arengut kavandavatesse tegevustesse. Komisjoni koosseisu kutsutakse planeerimisspetsialiste/arhitekte. Kindlasti on see vajalik üldplaneerimisel ja tähtsamate, suuremat ruumilist mõju avaldavate objektide kavandamisel. Komisjon tuleks moodustada koostöös arhitektide ja maastikuarhitektide liitude ning planeerijate ühinguga. Igal linnal peks olema linnaarhitekt, kes vastutab linna kui terviku ruumilise arengu eest, et vältida üksikute väiksemate alade planeerimisest tulenevaid vigu.